

Toidualase teabe esitamise põhinõuded

Toidualase teabe esitamist reguleerivad ennekõike Euroopa Liidu määrus nr 1169/2011, põllumajandusministri 28.11.2014 määrus nr 109 „Toidupartii tähistamise nõuded“ ning põllumajandusministri 11.03.2015 määrus nr 24 „Müügi pakendisse pakendamata toidu toidualase teabe esitamise nõuded“.

Käesolevas teabelehes on välja toodud peamised nõuded ja juhitud tähelepanu nende asukohale õigusaktides. Siiski ei sisalda see kogu vajalikku teavet. Sageli kohaldatakse erandeid. **Korrektse toidualase teabe koostamiseks tuleb kindlasti lugeda õigusakte.**

Pakendatud toit

Pakendis toidu puhul esitatakse märgistus vahetult pakendil või selle külge kinnitatud etiketil. Esitatav teave ei tohi tarbijat eksitada. Toidukauba märgistuseks on nii pakendil või etiketil olev tekst ja arvandmed kui ka kaubamärgid, pildid või sümbolid. Teabe esitamise eest vastutab käitleja, kelle nime all toitu turustatakse.

Pakendi märgistus peab:

- sisaldama alltoodud andmeid (erandid art 16);
- olema eesti keeles;
- olema silmatorkavas kohas hästi nähtavalt, selgesti loetavalt ja vajadusel kulumiskindlalt;
- olema vähemalt 1,2 mm kõrguste tähtedega (erand väikestele pakenditele art 13 p 3).

Toidu nimetus

Määruse 1169/2011 artikkel 17; lisad III ja VI.

Toidu kohta esitatakse alati selle nimetus. Toidu nimetus viitab toidu olemusele ja eristab seda sarnastest toodetest. Nimetust ei tohi asendada kaubamärgi või väljamõeldud nimetusega.

Kui õigusaktiga on kehtestatud kohustuslik nimetus, siis tuleb seda kasutada. Osale toitudele on kehtestatud koostis- ja kvaliteedinõuded või kaitstud nimetused. Kui toode vastab nõuetele, siis tuleb kasutada nendes nõuetes väljatoodud nimetust. Kui toode nõuetele ei vasta, siis kaitstud nimetust kasutada ei tohi – tuleb kasutada üldtuntud nimetust või toitu kirjeldavat nimetust. Kohustuslikud nimetused on kehtestatud toodetele järgmistes gruppides: mahlatooted; kakao- ja šokolaaditooted; džemmide jmt tooted; suhkrutooted; mesi; kohviekstrakt ja siguriekstrakt; kaseiinid ja kaseinaadid; kondenspiimad ja piimapulbrid; joogipiimad ja piimatooted; või ja võide-rasvad; oliiviõli; alkohol.

Kui kohustuslikku nimetust ei ole, siis tuleb kasutada üldtuntud nimetust.

Kui üldtuntud nimetust ei ole, tuleb esitada toitu kirjeldav nimetus.

Mahl on õigusaktiga kehtestatud nimetus, mida tohib kasutada üksnes 100 %-lise mahla puhul. Joogi puhul, mis sisaldab vaid 10% mahla kasutatakse toitu kirjeldavat nimetust „mahlajook“.

„Kohuke“ on üldtuntud nimetus tootele, mille kohupiimamass ei sisalda taimeraska. Kui kohupiimamassis on kasutatud taimeraska, siis ei ole tegu kohukesega; sellise toote kohta kasutatakse toitu kirjeldavat nimetust „dessert“ või „maius“.

„Troopika“ on väljamõeldud nimetus, mida saab kasutada vaid koos sobiva nimetusega, nt „karastusjook“.

Kus asjakohane tuleb nimetuses või selle juures esitada:

- Täiendavat teavet toidu olekust ja kasutatud töötlemisviisidest (nt pulbristatud, külmutatud, sulatatud, kuivatatud, sügavkülmutatud, kontsentreeritud, suitsutatud). *Lisa VI osa A p 1.*
- Märge „sulatatud“, kui toit oli külmutatud, aga müüakse sulatatult. *Lisa VI osa A p 2.*
- Külmutamise kuupäev koos sõnaga „külmutatud“ külmutatud liha, lihavalmististe ja töötlemata kalatoodete puhul. *Lisa III p 6, lisa X p 3.*
- Märge magusainete kasutamise kohta. *Lisa III p 2.*
- Märge lagritsa sisalduse kohta. *Lisa III p 3.*
- Märge kõrge kofeiinisalduse kohta. *Lisa III p 4.*
- Märge lisatud taimsete steroolide/stanolide kohta. *Lisa III p 5.*
- Märge ioniseeriva kiirgusega töötlemise kohta. *Lisa VI osa A p 3.*
- Märge teatud eeldatava komponendi või koostisosa asendamise kohta. *Lisa VI osa A p 4.*
- Märge erinevate valkude lisamise, vee lisamise ja toodete „liitmise“ kohta liha- ja kalandustoodete puhul. *Lisa VI osa A p 5-7.*
- Märge vorstitoote kesta mittesöödavuse kohta. *Lisa VI osa C.*
- Hakkliha nimetust puudutavad erinõuded. *Lisa VI osa B.*

Toidu koostisosad

Määruse 1169/2011 artikkel 18, 19, 20, 21 ja 22; lisad II, VII ja VIII.

Toidu valmistamiseks kasutatud koostisosad esitatakse koostisosade loetelus. Need esitatakse sisalduse kahanevas järjekorras vastavalt nende kasutamisele toidu valmistamise ajal. Erisätted kahanevas järjestuses märkimise kohta on toodud *lisa VII osas A.*

Loetelule eelneb **sõna „koostisosad“**. *Art 18 p 1.*

Juustu-tomati pirukad

Koostisosad: **Nisujahu**, vesi, **muna**, tomatikaste 18% (tomat, paprika, sibul, vürtsid), **juust** 8%, ekstra-neitsioliiviõli, sool, **sojavalk**, emulgaator: rasvhapete mono- ja diglütseriidid, pärm, maitsetaimed (s.h **seller**).

Kõik toidu nimetust käsitlevad nõuded ja põhimõtted kehtivad ka koostisosade loetelus kasutatavate nimetuste puhul.

Liitkoostisosad (mitmest koostisosast koosnevad koostisosad) võib esitada oma nimetusega, millele järgneb liitkoostisosa koostisosade loetelu. *Lisa VII osa E.*

Teatud koostisosade puhul võib täpse nimetuse asemel kasutada **nn üldnimetust**. Allergeenid tuleb siiski esitada. *Lisa VII osa B.*

Lisaained esitatakse rühmanimetusega, millele järgneb lisaaine nimetus või E number.

Allergiat või talumatust põhjustada võivad koostisosad esitatakse **teistest koostisosadest kirjalikult, kirjasuuruselt või taustavärvilt eristuvana**. Allergeenid, mida peab märgistusel esile tooma, on gluteeni sisaldavad teraviljad (nisu, rukis, oder, kaer, speltanisu, kamut), koorikloomad, muna, kala, pähklid, sojaoad, piim, seller, sinep, seesamiseemned, vääveldioksiid ja sulfitid, lupiin, molluskid ning kõigist eelnimetatutest valmistatud tooted. *Lisa II.*

Koostisosa sisaldus tuleb %-des välja tuua, kui koostisosa esineb toidu nimetuses, on rõhutatud sõnas, pildis või graafiliselt või on oluline toote eristamiseks. *Art 22, lisa VIII.*

Kui koostisosade loetelu ei ole, siis esitatakse allergeenid sõnaga „sisaldab“. Sellisel juhul ei pea allergeene kirjastiiliga rõhutama. Nt „Sisaldab piima ja muna“.

Teatud lihtsa koostisega toitude puhul ei pea koostisosade loetelu esitama. *Art 19.*

Teatud tehnoloogilistes protsessides kasutatavad komponendid võib koostisosade loetelust välja jätta. Allergeenid tuleb siiski esitada (Nt toiduvärv E120 (sh laktoos)). *Art 20.*

Netokogus

Määruse 1169/2011 artikkel 23; lisa IX

Esitatakse toote kogus ilma pakendita ja glaseeraineta. Vedelatel toitudel mahu järgi (ml, l, cl), muudel toitudel massi järgi (g, kg). Vedelikus müüdava toidu puhul esitatakse ka tahke põhikoostisosa netokogus. Sõnu „netokogus“ või „kogus“ ei pea kirjutama. Netokogus esitatakse **toidu nimetusega samas vaateväljas**.

Säilimisaeg ja säilitamise eritingimused

Määruse 1169/2011 artikkel 24 ja 25, lisa X.

Sõnu „**Parim enne**“ ja „**Parim enne.....lõppu**“ kasutatakse minimaalse säilimisaja tähtpäeva märkimiseks. Sõnadele järgneb tähtpäev või viide selle asukohale pakendil. „Parim enne“ kasutatakse, kui esitatakse kuupäev ja kuu, võimalusel aasta. „Parim ennelõppu“ kasutatakse, kui esitatakse kuu ja aasta või üksnes aasta.

Minimaalne säilimisaeg kuni 3 kuud märgitakse kuupäeva täpsusega; säilimisaja 3–18 kuud puhul piisab kuu ja aasta märkimisest; kui säilimisaeg on üle 18 kuu võib märkida vaid aasta.

Sõnu „kõlblik kuni“ kasutatakse kiirestiriknevate toitude puhul tarvitamise tähtpäeva märkimiseks. Sõnadele „kõlblik kuni“ järgneb kuupäev ja kuu, võimalusel aasta (tähtpäev) või viide tähtpäeva asukohale pakendil.

Lisas X on loetletud toidud, mille puhul ei pea säilimisaega märkima.

Kui toitu tuleb hoida eritingimustes (nt 2-6°C juures, kuivas, pimedas), peab pakendile märkima **säilitamise tingimused**.

Tarvitamisjuhised

Määruse 1169/2011 artikkel 27.

Tarvitamisjuhised (nt serveerimise või valmistamise õpetus) tuleb esitada juhul, kui ilma selleta oleks toidu õige tarvitamine keeruline.

Käitleja andmed

Määruse 1169/2011 artikkel 8.

Esitatakse toidu valmistaja, pakendaja või müüja või Euroopa Liitu importija (äri)nimi ja aadress. Käitleja, kelle andmed on pakendile kantud vastutab toidualase teabe esitamise eest.

Päritolu

Määruse 1169/2011 artikkel 26; lisa XI.

Toote päritolu tuleb märkida, kui selle puudumine võib ostjat toote päritoluriigi või lähtekohta suhtes eksitada. Päritolu märgi tähistab kohta, kus toit toodeti või valmistati (riik või lähtekoht). Kala, seente, marjade, köögiviljade ja muu töötlemata toidu puhul on päritolumaaks riik, kus tooraine kasvatati.

Värske liha päritolu esitamine on reguleeritud erimäärustega, milles mõistetakse päritoluna looma sündimise, kasvatamise ja tapmise riiki.

Päritolu märkimine **on kohustuslik** järgmiste toidugruppide puhul: töötlemata veiseliha ja veiselihatooted; värske, jahutatud ja külmutatud sea-, lamba-, kitse- ja kodulinnuliha; imporditud müügipakendis kodulinnuliha; puu- ja köögiviljad; mesi; kala; oliiviõli.

Etanoolisisaldus

Määruse 1169/2011 artikkel 28; lisa XII.

Etanoolisisaldus mahuprotsentides (% vol) esitatakse **jookide puhul, mille etanoolisisaldus on üle 1,2%**. Etanoolisisaldus esitatakse toidu nimetuse ja netokogusega samas vaateväljas.

Toitumisalane teave

Määruse 1169/2011 artiklid 29-37; lisad V, XIII ja XIV.

Esitama peab energiasisalduse ning rasvade, küllastunud rasvhapete, süsivesikute, suhkrute, valkude ja soola sisalduse. Sool väljendab soolasisalduse ekvivalenti, mis arvutatakse naatriumisisalduse kaudu - naatriumisisaldus x 2,5.

Lisaks võib esitada monoküllastumata rasvhapete, polüküllastumata rasvhapete, polüoolide, tärklise, kiudainete, vitamiinide või mineraaltoitainete kogused.

Lisas V on toodud loetelu toitudest, mille puhul ei pea toitumisalast teavet esitama.

Teave esitatakse kindlas järjekorras ja üldjuhul tabelina.

Toitumisalane teave	100 g/100 ml kohta
Energiasisaldus	kJ/kcal
Rasvad, millest	g
küllastunud rasvhapped	g
monoküllastumata rasvhapped	g
polüküllastumata rasvhapped	g
Süsivesikud, millest	g
suhkrud	g
polüoolid	g
tärklis	g
Valgud	g
Sool	g
Vitamiinid ja mineraaltoitained, kui neid on märkimisväärses koguses (lisa XIII osa A p 2)	lisa XIII osa A p 1 ühikutes ja lisatakse % võrdluskogusest

Pakendamata toit

Toitude puhul:

mida pakendatakse tarbija soovil müügikohas;

mis on pakendatud müügikohas ilma tarbija juuresolekuta ning on mõeldud sealsamas müügiks;

mida müüakse pakendita (nt road)

tuleb osad eelnimetatud andmetest esitada jaekaubandus- või toitlustusettevõttes kohapeal.

Järgima peab põllumajandusministri 11.03.2015 määrust nr 24 „Müügipakendisse pakendamata toidu toidualase teabe esitamise nõuded“.